

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 8 december 2020

Mål nr

Ö 653-20

PARTER

Klagande

RS

Ombud: Advokat MB

Motpart

MS

Ombud: Advokat SA

SAKEN

Klagan i hovrätt över domvilla m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2020-01-07 i mål Ö 11039-19

Dok.Id 191087

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut undanröjer Högsta domstolen Södertörns tingsrätts tredsdom den 2 oktober 2019 i mål T 13796-19 och återförvisar målet till tingsrätten för fortsatt behandling.

Det ankommer på tingsrätten att ta ställning till parternas rättegångskostnader i Högsta domstolen i samband med att målet avgörs efter dess återupptagande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

RS har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens beslut

- i första hand återställer försuttna tider för att ge in svaromål och återförvisar målen till tingsrätten för fortsatt handläggning, eller
- i andra hand undanröjer tingsrättens tredsdomar och återförvisar målen till tingsrätten för fortsatt handläggning.

MS har motsatt sig RSs yrkanden.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. RS och MS har varit gifta. Mellan makarna fanns ett äktenskapsförord där det angavs att en bostadsrätt var RSs enskilda egendom. En bodelningsförrättare utsågs att förrätta bodelning mellan parterna. Under bodelningen invände MS att äktenskapsförordet skulle lämnas utan avseende och att avräkning skulle ske för värdet av lägenhetens bohag.
2. I ett bodelningsbeslut gjordes bedömningen att äktenskapsförordet gällde mellan parterna. RS tillskiftades bostadsrätten utan avräkning för värdet av bohaget.

3. MS yrkade att tingsrätten med ändring av bodelningsförrättarens beslut skulle lämna äktenskapsförordet utan avseende samt att lägenhetens bohag skulle tas upp till ett värde om 100 000 kr. Tingsrätten utfärdade stämning med föreläggande för RS att svara inom viss tid från delfåendet och upplyste i föreläggandet om att treskodom kunde komma att meddelas om inte svar kom in i tid. Något svaromål kom inte in. Tingsrätten biföll MSs yrkanden genom treskodom.
4. RS ansökte genom ombud om återvinning av treskodom och begärde samtidigt anstånd med att utveckla sin talan. Hon beviljades anstånd vid ett telefonsamtal. Ombudet erinrades vid samtalet om att treskodom kunde komma att meddelas om något svaromål inte kommit in inom den angivna tiden.
5. Sedan en skrivelse från RS kommit in till tingsrätten, där hon gjorde gällande ett antal formella fel i handläggningen, ombads ombudet vid ett telefonsamtal att förtydliga sin skrivelse. Ombudet begärde då anstånd med att komma in med ett svaromål. Hon förelades vid telefonsamtalet att senast en viss dag ge in ett svaromål, med en erinran om att treskodom kunde komma att meddelas om svaranden inte inom den angivna tiden fört fram något som kunde vara av betydelse för prövningen av målet.
6. Något svaromål kom inte in. En andra treskodom meddelades därför mot RS.
7. RS ansökte i hovrätten om att de båda treskodomarna skulle undanröjas på grund av att domvilla förekommit vid handläggningen i tingsrätten. Hon ansökte också om återställande av försutten tid. Hovrätten har avslagit samtliga yrkanden.

Prejudikatfrågorna

8. En fråga i målet är om det är möjligt att i ett mål om klander av bodelning meddela ett tredskodomsföreläggande när svaranden har angett sin inställning till kärandens krav under bodelningsförrättningen. En annan fråga är om ett tredskodomsföreläggande kan ges muntligen.

Föreläggande om svaromål vid påföljd av tredskodom*Stämning och förläggande om svaromål*

9. En tvistemålsrättegång inleds normalt genom att käranden skriftligen ansöker om stämning vid tingsrätten. Om det inte finns skäl att avvisa ansökan ska rätten utfärda stämning på svaranden att svara på käromålet. Stämningen ska delges svaranden tillsammans med stämningsansökningen och därvid fogade handlingar. (Se 42 kap. 1 och 5 §§ rättegångsbalken.)

10. I mål där förlikning om saken är tillåten får svaranden föreläggas att skriftligen avge svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas. I föreläggandet ska anges vad svaranden ska iaktta för att tredskodom inte ska kunna meddelas. (Se 42 kap. 11 § första stycket rättegångsbalken.) Svaranden ska anses ha följt ett föreläggande att avge svaromål om han eller hon har klargjort sin inställning till kärandens yrkanden och angett skäl som kan vara av betydelse för prövning av saken. Om svaranden underlåter att avge sådant svaromål får rätten meddela tredskodom mot henne eller honom. (Se 44 kap. 7 a §.)

En lämplighetsbedömning ska göras

11. Bestämmelsen i 42 kap. 11 § är fakultativ. Rätten ska i varje enskilt fall göra en lämplighetsbedömning av om svaranden ska föreläggas med tredskodomspåföljd. (Se prop. 1986/87:89 s. 201 f.)

12. Möjligheten att ge ett tredskodomsföreläggande är inte avsedd att användas om svaranden inom ramen för ett föregående summariskt förfarande motsatt sig kändens yrkanden och angett skäl som är av betydelse för prövning av saken. Detsamma gäller när ett enskilt anspråk har avskilts från ett brottmål och svaranden under brottmålsprocessen angett sin inställning och skälen för den. (Se ”Det felaktiga tredskodomsföreläggandet I” NJA 1989 s. 487 och ”Det tredskodomsförelagda enskilda anspråket” NJA 2018 s. 929.)

13. Gemensamt för de två fallen är att talan inte behöver anhängiggöras på nytt för att ett förfarande i tingsrätten ska komma till stånd; kändens talan anses väckt redan genom det tidigare förfarandet. (Jfr ”Det tredskodomsförelagda enskilda anspråket” p. 15 samt 45 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken och 60 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning.)

14. Situationen är en annan när det är fråga om ett mål där talan på sedvanligt sätt anhängiggörs i tingsrätten genom ansökan om stämning. Det finns alltså inte något hinder mot att i en klanderprocess förelägga om svaromål vid påföljd av tredskodom i de fall en svarande inom ramen för bodelningsförfarandet har angett sin inställning till kändens krav och vilka skälen för den är. Tingsrätten måste dock göra en prövning i det enskilda fallet av om det är lämpligt att utfärda ett tredskodomsföreläggande.

Föreläggande om svaromål efter återvinning av en tredskodom

15. När en tredskodom har meddelats mot en svarande kan han eller hon söka återvinning (se 44 kap. 9 §). En sådan ansökan ska vara skriftlig och bör innehålla det som ska ingå i ett svaromål. Om så inte är fallet kan rätten på nytt förelägga svaranden att ge in svaromål vid påföljd av tredskodom (se prop. 1986/87:89 s. 230). Ett sådant föreläggande ska delges svaranden (se prop. 1990/91:11 s. 53 och prop. 1999/2000:26 s. 87, jfr 33 kap. 2 § rättegångsbalken).

16. Med delgivning avses ett förfarande varigenom en skriftlig handling på visst sätt tillställs eller tillkännages för en person som berörs av den (se 2 § delgivningslagen). Vanlig delgivning sker genom att den handling som ska delges skickas eller lämnas till delgivningsmottagaren (se 16 §). Med muntlig delgivning avses ett förfarande där handlingen först läses upp för delgivningsmottagaren och därefter – om det kan ske och inte bedöms som obehövligt – även skickas eller lämnas till delgivningsmottagaren (se 19 §).

17. Redan rättssäkerhetsskäl och lämplighetsskäl talar för att ett föreläggande till en svarande att inkomma med svaromål vid påföljd av att tredskodom kan komma att meddelas mot henne eller honom ska vara skriftligt. Lagens krav på att ett sådant föreläggande ska delges får också anses innebära att lagstiftaren har förutsatt att föreläggandet ska ha skriftlig form. Kravet på skriftlighet gäller såväl när föreläggande meddelas i samband med att stämning utfärdas eller senare under handläggningen av ett mål, som när föreläggandet meddelas efter återvinning av en tredskodom.

Bedömningen i detta fall

Återställande av försutten tid

18. Återställande av försutten tid kan enligt 58 kap. 11 § rättegångsbalken medges om tid för överklagande eller för ansökan om återvinning eller återupptagande har försuttits, förutsatt att sökanden visar att han eller hon hade laga förfall. Paragrafen omfattar inte sådana frister som en domstol sätter ut för en part att företa en processuell åtgärd, såsom att komma in med ett svaromål. RSs ansökan om återställande av försutten tid för att komma in med svaromål ska därför avslås.

Domvilla – den första tredsdomen

19. RS har inte visat att det förekommit något rättegångsfel som är hänförligt till den första tredsdomen. Det finns därför inte skäl att undanröja den.

Domvilla – den andra tredsdomen

20. Att RS under bodelningsförrättningen angav sin inställning till MSs krav innebar inte något hinder att i klanderområdet förelägga henne att inkomma med svaromål vid påföljd av tredsdom, under förutsättning att tingsrätten bedömde att det var lämpligt.

21. Efter att RS hade återvunnit den första tredsdomen förelade tingsrätten henne muntligen att komma in med svaromål vid påföljd av tredsdom. Något skriftligt föreläggande med samma innehåll utfärdades emellertid inte. När svaromål uteblev meddelade tingsrätten en andra tredsdom mot henne.

22. Tingsrättens åtgärd att meddela tredsdom utan att något skriftligt föreläggande hade utfärdats och delgetts RS innebär att det förekom ett grovt rättegångsfel som får antas ha inverkat på målets utgång. Detta innebär att handläggningen har innefattat domvilla (jfr 59 kap. 1 § första stycket 4 rättegångsbalken). Felet kan inte avhjälpas i Högsta domstolen (jfr 50 kap. 28 § och 55 kap. 15 § andra stycket rättegångsbalken). Den andra tredsdomen bör därför undanröjas och målet återförvisas till tingsrätten.

Rättegångskostnader

23. Parternas kostnadsyrkanden i Högsta domstolen ska prövas i samband med målets återupptagande (se 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken).

I avgörandet har deltagit justitieråden Kerstin Calissendorff, Johnny Herre,
Sten Andersson, Stefan Reimer och Cecilia Renfors (referent)
Föredragande har varit justitiesekreteraren Karin Ahlstrand Oxhamre